

200 ліжок, збудована 1845 р. (Шаломова Л. Б. Здравсохранение Днепропетровска. – Днепропетровск, 1993).

Крім того, Одеський приказ зі своїх коштів надавав щомісячну грошову допомогу «бедным вдовам и девицам», про що свідчать архівні документи за 1859, 1860, 1864, 1865 рр. (Державний архів Одеської області – Ф. 366. – Оп. 1. – Спр. 14,15,17,72,79), причому, така добродійна спрямованість була відповідним чином узгоджена з керівними органами – Сенатом, МВС, генерал-губернатором (Державний архів Одеської області – Ф. 366. – Оп. 1. – Спр. 15. – Арк. 1).

Найбільш масовими організаціями, яким підпорядковувалися благодійні інституції, були МВС та Відомство православного сповідання і військового духовенства. Головними самостійними центрами благодійності були 4 відомства: Відомство установ імператриці Марії (з 1797); Імператорське людинолюбне товариство (з 1802); Російське товариство Червоного Хреста (з 1867); Попечительство трудової допомоги (з 1895).

Філантропічні установи та організації були підвідомчі Міністерству народної освіти, Військовому Міністерству, Міністерству юстиції, Міністерству імператорського двору, Міністерству шляхів сполучення, Морському Міністерству, Міністерству землеробства та державного майна.

Таким чином, нужденні отримували допомогу через прикази громадської опіки, міські та земські установи, церковно-парафіяльні попечительства і станові громади (селянські, міщанські, купецькі, ремісничі).

Васькевич Я. С.

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірант кафедри історії держави і права*

МАТЕРІЛЬНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПАРАФІЯЛЬНОГО ПРАВОСЛАВНОГО ДУХОВЕНСТВА НА ПІВДНІ УКРАЇНИ КІНЕЦЬ XVIII – XIX СТ.: ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

Для населення Південної України к. XVIII – поч. XIX ст. належність до етнічної групи ототожнювалась з належністю суб'єкта до певної конфесії. Орієнтація держави на швидку колонізацію регіону визначила певну етнічну та конфесійну строкатість, але більшість населення сповідувала православну віру. Секуляризаційні процеси, посилення впливу держави на внутрішньоцерковне життя, особливості історичного розвитку і традицій регіону значною мірою вплинули на положення православного духовенства, яке знаходилося на Півдні (Лиман І.І. Державна церква і державна влада: Південна Україна (1775-1861). 2004, с. 78).

Регулюючи статус духовної верстви, імперська влада враховувала, що склад православного духовенства не був однорідним. До складу останнього входило парафіяльне та чорне духовенство, військове, придво-

рне та закордонне. Всі групи відрізнялися за чисельністю представників, що було зумовлено функціями які на них покладалися. Стосовно південноукраїнського регіону, то прикордонне та закордонне духовенство було малочисельним. Значну роль відігравало військове, парафіяльне, яке бло найчисельнішим та чорне духовенство. Матеріальне забезпечення православного духовенства завжди залишалося складним питанням. Держава не брала на себе зобов'язання по утриманню духовної верстви, а пішло шляхом скорочення кількості парафіяльного духовенства. Основними джерелами прибутків духовенства були: плата за треби, добровольні пожертви парафіян, руга (субсидія натурою або грошима), прибутки від церковних земель. Правила за якими повинні були взиматися плата за треби встановлювалася указом 1765 та 1801 року, останній указ подвоював платню за треби. Але навіть кінцеві суми були занадто малі і парафіяльне духовенство не одноразово порушувала приписи указів. Єпархіальна влада неодноразово доводила до відома православного духовенства зміст указів та погрожувала вжити суворих заходів до порушників (Лиман І.І. Організація збирання пожертв на півдні України у першій третині XIX ст. Збірник наукових праць Бердянського державного педагогічного університету. Історія, 2000, с.182-191).

Одним з найважливіших джерел фінансування православного духовенства були пожертви парафіян. Сама держава визнавала гостру необхідність у покращенні матеріально-побутового стану парафіяльного духовенства. Наприклад, у 1864 році міністерство внутрішніх справ Російської імперії зверталося до органів влади міста Одеси з проханням покращити матеріальний стан православного парафіяльного духовенства за рахунок коштів місцевої скарбниці. Міська дума, погоджуючись з гострою необхідністю покращення матеріального положення духовенства, зазначаючи, що духовенство інших конфесій отримує гідне фінансування всеж таки відмовляє у фінансуванні цієї справи за рахунок місцевого бюджету. Більш правильним шляхом фінансування парафіяльного духовенства будуть добровольні пожертви почесних горожан міста у вигляді добровольної розкладки і обов'язкових постанов з цього приводу міська дума винести не мала права. (Державний архів Одеської області, ф. 4, оп. 120, спр. 3, арк. 8- 11). Стосовно такого джерела фінансування як руга, то державна руга поширювалась лише на міські церкви та кафедральні собори. Причти лише деяких храмів південноукраїнської єпархії в останній чверті XVIII – XIX ст. знаходились на державній рузі. У сенатському указі від 24 жовтня 1786 року, яким передбачалась заміна для ружних церков імперії натуральної допомоги виплатою грошею, згадувався лише причет Троїцької церкви (Полное собрание законов Российской империи, собрание I, т. XXIII, с.719-721). З початком царювання Миколи I з казни стало виділятися більше коштів на утримання підлеглих духовного відомства. Наприклад іменним указом від 6 грудня 1829 року передбачалось виді-

лення дотацій причтам бідних парафій; 7 травня 1827 року було встановлено, що Комісія духовних училищ виділить на допомогу духовенству, яке втратило майно через пожежі по 25 тис. крб. щорічно.

Важливим джерелом прибутків парафіяльного духовенства була церковна земля. Сільське духовенство здавало землю в оренду, наймало робітників або ж само обробляло цю землю. Стає ясно, що така важка праця відволікала його від виконання основних службових обов'язків. Також виникало багато суперечностей з приводу визначення розміру землі та її відмежування: про віддачу церковної землі для випасання скоту 1823 року (Державний архів Одеської області, ф. 252, оп. 1, спр. 273, арк.1-14.); про передачу церковних земель в оброчне утримання (Державний архів Одеської області, ф. 252, оп. 1, спр. 273, арк. 1- 85); про наділення землею церков, які знаходяться у пригороді м. Одеса 1832 рік (Державний архів Одеської області, ф. 2, оп.1, спр. 150, арк. 2-5); справа про розмежування церковних земель села Когутівка і Лашівка 1839 (Державний архів Одеської області, ф. 445, оп. 1, спр. 1301, арк. 4-8). Держава піклувалася про порядок наділення церков землею, наприклад на вимогу щодо виконання наказу Святійшого Правительствующого Синоду від 15 червня 1832 року про швидке надання землі церквам, котрі знаходяться в казенних поселеннях, міська влада Одеси повинна була звітувати перед Кишинівською духовною консисторією.

Таким чином можна зробити висновок, що матеріальний стан парафіяльного духовенства з к. XVIII – до поч. XIX змінювався, але він таки і не досяг достойного рівня. Держава навіть розуміючи, що парафіяльне духовенство мало відігравати доволі важливу роль у впровадженні на місцях державної політики не поспішало належним чином фінансувати останнє. Саме парафіяльне духовенство не сформувалось у монолітну групу і певною мірою являло конгломерат осіб із досить різними умовами існування, що визначались не лише наявністю певного сану чи посади, але і місцем служіння.

Мокін І. С.

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірант кафедри теорії держави і права*

ПОЛІТИКО-ПРАВОВІ ПОГЛЯДИ ТВОРЦЯ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ ЕПОХИ ЦЕНТРАЛЬНОЇ РАДИ М. С. ГРУШЕВСЬКОГО

У контексті розбудови молодого незалежного демократичного Українського держави, безперечно, надзвичайно важливе значення належить зверненню до політико-правового вчення творця Української державності доби Центральної Ради – Михайла Сергійовича Грушевського.